

תוכן

9	הקדמה
17	מעשה רב
35	דרשות
35	א ◊ מהר סיני ועד ימינו
37	ב ◊ "נעשה ונשמע" ו"שמע ישראל"
39	ג ◊ אימתי התגירה רות ואימתי נקראה בשמה

שער ספירת-העומר

ג	פרק א ◊ מעלת ימי ספירת-העומר וקדושתם
י	פרק ב ◊ מצות ספירת-העומר
מה	פרק ג ◊ מנהגי הספירה
עג	פרק ד ◊ מנהגי ימי ספירת-העומר

שער ל"ג לעומר

קעט	פרק ה ◊ ל"ג לעומר
-----	-------------------

שער חודש סיון והג-השבועות

שכט	פרק ו ◊ חודש סיון
שנה	פרק ז ◊ ערב חג-השבועות
שעב	פרק ח ◊ חג-השבועות ומנהגיו
תב	פרק ט ◊ ליל חג-השבועות
תל	פרק י ◊ הנהגות יום חג-השבועות
תסה	אזהרות לרבנו שלמה אבן גבירול ז"ל
תקפו	קיצור ההלכות

תוכן הענינים

שער ספירת העומר

פרק א ◊ מעלת ימי ספירת-העומר וקדושתם.....ג

א. מעלת ימי ספירת-העומר כימי חול-המועד וגו'. ב. יוסיף תורה, חכמה ומוסר והו
ג. לימוד תורה בליל שישי בימים אלו והו ד. זהירות מכעס, מחלוקת, לשון הרע
ושנאת חנם טו

פרק ב ◊ מצות ספירת-העומר.....י

א. מצות הספירה. מאימתי מתחילים לספור. אם מצותה מהתורה או מדרבנן וי
ב. נשים במצוה זו וגו'. ג. קטנים במצוה זו. קטן שהגדיל בימי הספירה וידו ד. אכילה
קודם הספירה וטו ה. זמן הספירה. מעלת הקדמתה וטז ו. הקדמת קריאת-שמע
לספירת-העומר וטז ז. ספירה קודם "עלינו-לשבח" או לאחריה ויט ח. הברכה. ספר
בלא ברכה. נוסח הספירה וכו' ט. אין מברכים "שהחיינו" על ספירת-העומר,
והטעמים לכך וכו' י. עמידה בשעת הברכה. ספר בשיבה. זקן או חולה וכו' יא. לא
ישכח לספור אפילו לילה אחד. שכח לספור. מסופק אם ספר וכו' יב. כיצד ישיב
לחבירו השואל כמה היום לעומר. השיב בלועזית. לא אמר "היום" וכו' יג. השיב
מספר הימים בלא מספר השבועות וכו' יד. הזכיר מספר הימים באותיות. דרך
לימוד. זהירות בל"ג לעומר ולו טז. הכותב במכתב את מספר ימי העומר ולבו
טז. אונן ולהו יז. זמן ספירת-העומר בליל יום-טוב שני של גלויות ולח

פרק ג ◊ מנהגי הספירה.....מה

א. טעמי ספירת-העומר ומהו ב. סוד הספירה ומטו ג. שיירי אפיקומן ומלח
בספירה ונו [סדר הקריאה לפני הספירה ונו] ד. כוונה לתיקון הפגמים בספירות
וכו' ונגו ה. אמירת "הרחמן הוא יחזיר לנו" וכו' ונהו ו. שלט בבית-כנסת המורה על
יום הספירה. ספירה בשחרית ונטו ז. "למנצח בנגינות" ו"אנא בכח" בסיום הספירה

והכוונות ונטו ה. רמזי מזמור "למנצח" וסא וט. תפילת "אנא בכח" וסגולתה וסו
 י. השמות היוצאים מתפילת "אנא בכח" וסט

פרק ד ◊ מנהגי ימי ספירת-העומר..... עג

א. נישואין ועגו ב. בחור שלא קיים פריה ורביה ועחו ג. אירוסין וקידושין ועטו
 ד. תספורת וגילוח פו ה. נשים במלאכה מזמן השקיעה ופדו ו. ברכת
 "שהחיינו" ופוז ז. שמיעת מוזיקה בכל ימות השנה ובימי העומר וצבו ח. ציור, כיור
 ושיפוץ הבית וצטו ט. לימוד מסכת "אבות" בשבתות והטעמים לכך וקו י. טעמים
 שנקראת מסכת "אבות" וקטו יא. כוונות בתפילה וכדומה וקטז יב. י"ד באייר פסח
 שני. הילולת רבי מאיר בעל הנס וקיטו [מעלתו וקצת מימרותיו וקכא] [תפילה
 בציונו של רבי מאיר וקכט] יג. מקום קברו של רבי מאיר וקלא יד. פירוש הפיוט
 "אוחיל יום יום אשתאה" וקלהו [רבי יוחנן, מעלתו וקצת מימרותיו וקמב] [רב
 כהנא, מעלתו וקצת מימרותיו וקמה] [רבי ירמיה, מעלתו וקצת מימרותיו וקנג] [מעלת
 רבי חייא ובניו וקנה] [רבי עקיבא, מעלתו וקצת מימרותיו וקסא] [הרמח"ל
 אינו קבור סמוך לרבי עקיבא וקסט] [מעלת הרמב"ם ומקום קבורתו וקע] [שבחי
 רבנו חיים אבולעפיא ופעלו וקעב]

שער ל"ג לעומר

פרק ה ◊ ל"ג לעומר..... קעט

א. ביום זה נסמכו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, וטעמים נוספים להיותו יום
 שמחה וקעטו ב. אינו יום פטירת רשב"י וקפז [סמיכה על כתבי האר"י המובהקים
 כעץ חיים ושמונה שערים בלבד וקצא] ג. מנהג ישראל להרכות בהדלקות בלילה
 זה וקצז [הדלקת נרות ומדורות לשאר צדיקים ורו] ד. הדלקת נרות נוספים בלילה
 זה ורוז ה. לימוד לכבוד רשב"י ורחו ו. פקידת ציון רשב"י ורבי אלעזר בנו ורטו
 ז. כהנים בקברי צדיקים ורטו ח. עליית כהנים להר מירון וריט [אזהרה שלא להקל
 באיסורי דרבנן ורכט] ט. השיר "בר יוחאי", מחברו וביאורו ורלא [מעלת גירסת
 זוהר גם ללא הבנה ורסט] [חובת לימוד תורה בכלל, ובפרט חכמת הקבלה וער] י.
 השיר "ואמרתם כה לחי", מחברו וביאורו ורעז [מעלת זיכוי הרבים ורפט]

[לימוד קבלה מאיר נשמת האדם ושיזן] יא. מעלת ליל כ"ו באייר, מ"א לעומר,
 "יסוד שביסוד" ושיח יב. כ"ח אייר, יום פטירת שמואל הנביא ושיטו

שער חודש סיון וחג-השבועות

פרק ו ◇ חודש סיון שכט

א. מעלת חודש סיון ושכטו ב. תפילה בערב ראש חודש סיון על הבנים ושלבו ג. ב' סיון נקרא "יום המיוחס" ושלחו ד. שבת שקודם חג-השבועות נקראת "שבת כלה" ושלחו ה. הנהגת "שלשת ימי הגבלה" ושלחו ו. נישואין בשלשת ימי הגבלה ושלטו ז. לימוד מדרשים העוסקים בעניני מתן תורה ושלטו

פרק ז ◇ ערב חג-השבועות שנה

א. מיתוק הדינים בליל ערב חג-השבועות ושנהו ב. תספורת בערב חג על פי המקובלים ושנוו ג. תספורת בליל ערב חג-השבועות ושסו ד. זמן התספורת כשחל חג-השבועות במוצאי שבת ושסגו ה. קדושת יום ערב שבועות ושסגו ו. טבילה במקוה ושסדו ז. מעלות הטבילה ושסהו ח. טיפולים רפואיים ביום זה ושסהו

פרק ח ◇ חג-השבועות ומנהגיו שעב

א. מעלת חג-השבועות ושעבו [נס אחידות ספרי-התורה. ספר-תורה של עזרא הסופר ושעדן] ב. שמות החג ושעהו ג. טעם שנקרא "עצרת" ושעהו ד. נידונים על פירות האילן ושפבו ה. קישוט בתי-הכנסת ובתי-המדרש ושפדו ו. מנהג אכילת מאכלי חלב, והטעמים לכך ושפחו ז. סגולות לזכות בחכמת התורה ושצדו ח. התורה נמשלה למים ושצזו ט. התורה נמשלה לבת מלך ושצחו

פרק ט ◇ ליל חג-השבועות תב

א. תפילת ערבית בנעימה קדושה ותבו ב. סעודת החג. זריזות ללימוד בבית-כנסת ותגו ג. סגולות הלימוד בלילה זה ותגו ד. סדר הלימוד בלילה זה ותטו ה. טעמים למנהג להיות ערים כל הלילה ותיבו ו. לא לשנות סדר תיקון הלימוד ותידו ז. קריאת ספרי "תרי-עשר" בתיקון ותטו ח. לימוד משניות וגמרא ותיזו ט. אשה

בלימוד התיקון ותכנון י. טבילה במקוה קודם עלות-השחרותכהו יא. חיבור לילה ויום בתורה ותכנון יב. טבילת מצוה ותכנון

פרק י' ◇ הנהגות יום חג-השבועות.....תל
 א. קריאת-התורה ועשרת-הדיברות ותלו ב. אין לעמוד בקריאת עשרת-הדיברות ותלו ג. הפטרת יום חג-השבועות ותלחו ד. מעלת תפילת מוסף ותמו ה. מנהג קריאת מגילת רות, ואם מברכים על הקריאה ותמו ו. טעמים למנהג זה ותמו ז. גדולת רות ותמו ח. מנהג תשב"רותמחו ט. יום פטירת דוד המלך. לימוד תהלים ותנדו י. לימוד האזהרות ביום זה ומחברם ותנו יא. ישתדל לחדש חידושים בתורה ותסאו יב. עיסוק בתורת הקבלה ותסאו יג. איסרו-חג ומעלתו ותסבו

אזהרות רבנו שלמה אבן גבירול ז"ל.....תסה
 ביאור אזהרות עשה ותסו ◇ ביאור אזהרות לא-תעשה ותקאו

לע"נ

הגב' הנכבדה מרת רוזה בת שרה ע"ה

למשפחת אייל

נלב"ע כ"ז חשון תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

◇◇◇

ולע"נ

מקים עולה של תורה, מייסד מכון "דורש ציון"

הר"ר תמיר בן מלכה ארביב ז"ל

נלב"ע י"ב תמוז תשע"ד

ומר אייל בן ציון בן רינה ואליהו פלד ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

מעשה רב

עובדות והנהגות, חידושים וביאורים מאת אדוני אבי עטרת ראשי זצוק"ל וזיע"א

זכיתי שמור אבי ז"ל היה ממריץ אותי בכל יום ובכל הזדמנות להתחקות אחר מעשיהם דרכיהם ומנהגיהם של גדולי הדור שעבר, חסידי עליון, שזכיתי ליצוק מים על ידיהם, והיה משנן לי תמיד באומרו: "תן דעתך על מעשיהם, למען יצטרכו להם הדורות הבאים אחריכם". [הקדמה ד"ה במ"ה אקדם].

ימי ספירת העומר

ונפלא, כמו שכתב רבנו יוסף חיים ז"ל בספרו הטהור לשון חכמים [חלק ב סימן א]. וזכור לטוב אדוני אבי ז"ל שכך היה נוהג בקהילתו "בני ציון" בירושלים עיר קדשנו. [עמוד ח].

זהירות ממחלוקת

ג. היה מור אבי ז"ל מזהיר וזהיר מאוד בכל ימי הספירה, לברוח משמץ כעס, מחלוקת, לשון הרע ומשנאת חנם, חס ושלום. ומעשה שהיה בישיבת "פורת יוסף" ברחוב יוסף בן מתתיהו בשכונת "גאולה" פעיה"ק ירושלים, שם ישבו והרביצו תורה ויראה כל רבניה, חכמיה ולומדיה, תחת הנהגת הענק שבדור, רב רבנן, מרן ראש הישיבה

בישול תורה

א. אמר לי מור אבי זלה"ה, כי עיקר הזהירות בימי ספירת העומר צריכה להיות בלימוד התורה, שלא לבטל אפילו רגע אחד בביטול תורה או בענייני חולין, אלא הכל יהיה קודש בדברי תורה. [עמוד ה].

תיקון היסוד

ב. חסידים ואנשי מעשה נוהגים בכל ליל שישי משבעה שבועות של ימי העומר, להישאר ערים בלילה ולעסוק בתורה, הן רב הן מעט, כל ציבור לפי כוחו ויכולתו, ובשבוע השישי נוהגים כן בכל הלילות, ויש בזה תיקון גדול

רבנו עזרא עטייה זצ"ל, שהיה עוד בראשותה מקדם קדמתא מימות הישיבה שוכנת בעיר העתיקה, בשנים תרצ"ז-תש"ח, עד שנחרבה בעוונות הרבים במלחמה.

והנה קמו כמה ממגידי השיעור, שהיו תלמידי הרבנים הנ"ל, והיו לנים בבניי הישיבה בשכונת "קטמון" ברחוב חלפתא והסביבה, והחליטו כי יקימו שם ישיבה עצמאית ונפרדת, בטענה כי על ידי כך לא יצטרכו ליסוע ולהטלטל מדי בוקר וערב לחזור למקום לינתם. ועל דעתם הפרידו בבשר החי, מגוף הישיבה, והנהיגו זמנים זמניהם, כישיבות של אנשי אירופה, ולא כמנהג ירושלים והישיבה "פורת יוסף" מיום היסודה ועד עתה, ושינו כמה מסדרי הלימוד. וכל זאת שלא בהסכמת מרן ראש הישיבה, אשר לא היתה דעתו נוחה בזה, ולא הסכים עם מעשיהם. והדבר היה מתוכנן ומזומן לקראת זמן הקיץ של אותה שנה, שנת תשכ"ה, בעוד שבישיבה התחילו הלימודים כסדרם מדי שנה, ביום כ"ג בניסן, כנהוג בישיבות הירושלמיות מקדם קדמתא ללא שום שינוי.

והנה בליל שבת קודש, ראש חודש אייר, בשעת דרשתו הקבועה של מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל,

נפלה הקומה המרוקנת המיועדת לפנימיה לבחורים, וקרסה כולה, התיקרה והכתלים סביב, בשעה עשר בלילה, דקה לפני סיום הדרשה! והיה זה לנס, לאות ולמופת, כי כשלש מאות איש יחד עם מרן זצ"ל שהיה בעיצומו של שיעור התורה, נסו וברחו, ואבנים גדולות ניתקו מהבנין ונפלו לארץ והתפזרו לכל עבר, ובדרך נס לא נפקד מהם איש, ואפילו פצוע קל לא היה. ומיד הגיעו כוחות בטחון שונים, והבנין נסגר על מנעול ובריח, אין יוצא ואין בא, וגדרות-תיל נמתחו סביבו, ויצאנו לגלות לבתי-כנסת השונים בשכונות "בוכרים" ו"בית ישראל", למעלה מתשעה חודשים, גולים ומטולטלים, עד פינוי ההריסות, והכשרת הבנין לשימוש תקין.

מעשה זה נגע מאוד לליבו של מור אבי ז"ל, ואמר, אם היו ממתנינים עם הפיצול של הישיבה, רבניה ותלמידיה, לאחר ימי העומר, היה עובר הכל בשלום ללא נזקים כלל, ובעיקר ללא ביטול תורה נורא שהתרחש כתוצאה מכך. ובפרט שהדבר אירע בראשית ימי הספירה, כי עדיין לא ניתקנו מספיק הדינים והגבורות, ויש לזהר בימים אלו ממחלוקת ומפירוד בכל אופן שהוא. ישמע חכם ויוסף לקח. [עמוד ט].

אזהרות

לרבנו שלמה אבן גבירול זלה"ה

עם ביאורים ומקורות

סדר מצוות עשה

שְׁמֹר לְבִי מֵעֲנָה. הֲיִה בְּמַאֲד לְעֲנָה.
יִרְא הָאֵל וּמִנָּה. הִבְרִיּו הַיִּשְׂרָיִם.

וְהוּא יִסְלַח אֲשָׁמָה. וְהוּא יִרְבֶּה עֲצָמָה.
וְהוּא יִתֵּן חֶכְמָה. לְהִבִּין נִמְהָרִים.

אֲסַפֵּר תּוֹשִׁיּוֹת. מְתוֹקוֹת לְפִיּוֹת.

שְׁמֹר לְבִי מֵעֲנָה. הֲיִה בְּמַאֲד לְעֲנָה. רבנו המשורר, הוא כמדבר אל ליבו, ומזהירו ומצוהו שישמור "מענה". וזה המענה לא ידענו מהו. יש מפרשים שהוא מענה ישראל בהר סיני, שענו ואמרו: "כל אשר דיבר ה' נעשה" [שמות י"ט, ח]. או שקורא לתורה מענה, שהוא דיבור השם יתברך והמענה שלו לישראל

[הרשב"ץ בזהר הרקיע]. ואפשר גם שמענה הוא תלם המחרישה ההולך למישור, כמו: "מענה צמד שדה" [שמואל א י"ד, י"ד], לומר, תקשיב לדברים הישרים. "היה במאוד נענה" - עוד מזהיר את ליבו שתהא בו ענוה והכנעה, ונאמר [משלי כ"ב, ד]: "עקב ענוה יראת ה', עושר וכבוד וחיים". ואמרו בתלמוד [תענית ז, א]: "למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב [ישעיה נ"ה, א]: "הוי כל צמא לכו למים", לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה". ע"כ.

יִרְא הָאֵל וּמִנָּה. הִבְרִיּו הַיִּשְׂרָיִם. תן יראת אלהים בליבך, וספור "דבריו הישרים" - הם מצוות התורה, "פקודי ה' ישרים משמחי לב" [תהלים י"ט, ט]. ושם המחבר רמוז בראשי תיבות הבית הראשון: "שלמה בן יהודה".

וְהוּא יִסְלַח אֲשָׁמָה. וְהוּא יִרְבֶּה עֲצָמָה. ה' יסלח אם אטעה ואאשם במנין המצוות. "והוא ירבה עוצמה" - יתן לי כוח לכותבן, מלשון הפסוק: "ולאין אונים, עוצמה ירבה" [ישעיה מ, כ"ט].

וְהוּא יִתֵּן חֶכְמָה. לְהִבִּין נִמְהָרִים. ה' יתן גם חכמה לכתוב הדברים לאשורם, מלשון הפסוק [משלי ב, ו]: "כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה". וזאת כדי ללמד ו"להבין נמהרים" - מלשון "ולבב נמהרים יבין לדעת" [ישעיה ל"ב, ד], וכתב במצודת דוד: "מי שלבבו נמהר מבלי דעת מיושבת, יבין אז לדעת, לא כמו עכשיו שנאמר בהם [ישעיה ו, י]: הַשִּׁמְן לֵב הָעַם הַזֶּה". עכ"ל. וכן נאמר: "נמהרי לב" [שם ל"ה, ד]. ו"תורת ה' תמימה משיבת נפש, עדות ה' נאמנה מחכימת פתי" [תהלים י"ט, ח]. ויתכן גם שכתב כן על עצמו לרוב ענותנותו.

אֲסַפֵּר תּוֹשִׁיּוֹת. מְתוֹקוֹת לְפִיּוֹת. תושיה היא התורה, ובתלמוד [סנהדרין כ"ו, ב] איתא: "הפליא עצה הגדיל תושיה [ישעיה כ"ח, כ"ט], אמר רבי חנן: למה נקרא שמה "תושיה"?

תַּחַת תּוֹרָה / אֲזָהָרוֹת / סֵדֶר מִצְוֹת עֲשֵׂה בְּצִיּוֹן

וְאַצִּיב תְּלַפְיֹת. לְיִשְׂרָאֵל הַעֹבְרִים.

וְאַזְכִּיר מִצְוֹת עֲשֵׂה. בְּדַת מְעוֹז וּמְחֻסָּה.

מפני שהיא מתשת כוחו של אדם. דבר אחר: תושיה - שניתנה בחשאי מפני השטן [עיין שבת פ"ט, א]. דבר אחר: תושיה - דברים של תוהו,

שהעולם משותת עליהם". וכן הוא בזהר חדש [בראשית ב, א]: "רבי יצחק אמר, התורה נקראת תושיה בתחילה ואחר כך גבורה, שנאמר [משלי ח, י"ד]: "לי עצה ותושיה" וגו', תדע לך, כי בתחילה נקראת תושיה, שמתשת כוחו של אדם, מפני שיש לו להילחם עם יצר-הרע, ולכתת כל גופו בבית-המדרש עד שירגיל אותו בתורה [ועיין סוכה נ"ב, ב וקידושין ל, ב]. כיון שהוא רגיל לעסוק בתורה, אז יש לו שמחה וגבורה, שנאמר [שם]: "אני בינה לי גבורה", רצונו לומר כשאדם רגיל בתורה ובחכמה, אז יש לו תפארת, ואיזו היא גבורה, להילחם מלחמות ה', שנאמר [במדבר כ"א, י"ד]: "על כן יאמר בספר מלחמות ה'", שם תהא המלחמה והגבורה". ע"כ. ונאמר [משלי ב, ז]: "יצפון לישרים תושיה", ופירש רש"י: "גנוזה הקב"ה אצלו כ"ו דורות עד שנתנה לדור המדבר [בראשית רבה א, ד. ועיין שבת פ"ח, ב ורש"י ד"ה תתקע"ד, והגיגה י"ד א, ד"ה קודם]. עכ"ל. ובמצודת ציון כתב: "התורה נקראת 'תושיה' מלשון 'יש', כי ישנה לעולם ולא תשוב לְאֵין כשאר הדברים שבעולם". עכ"ל. "מתוקות לפיות" - דברי תורה מתוקים לפה, כמו שנאמר: "הנחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים" [תהלים י"ט, י"א], "צוף דבש אִמְרֵי נועם, מתוק לנפש ומרפא לעצם" [משלי ט"ז, כ"ד].

וְאַצִּיב תְּלַפְיֹת. לְיִשְׂרָאֵל הַעֹבְרִים. אַעֲמִיד תַּל שְׂכַל פִּיּוֹת אֵלָיו פּוֹנִים, כְּדַאֲמַרִּין בְּרֻכּוֹת ל, א]: "כמגדל דויד צוארף בנוי לתלפיות [שיר השירים ד, ה] - תל שכל פיות פונים בו". ע"כ. "ליישר העוברים" - כדי ליישר הנכשלים והעוברים בעוון, שמא לא ידעו בו, מלשון: "למה זה אתם עוברים את פי ה', והיא לא תצלח" [במדבר י"ד, מ"א. וכן בדברי הימים ב כ"ד, כ].

וְאַזְכִּיר מִצְוֹת עֲשֵׂה. בְּדַת מְעוֹז וּמְחֻסָּה. הֵן רַמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה, בְּתוֹרַת הַנְּקִרָא "מְעוֹז" - עוֹצְמָה וְגִבּוֹרָה, "וּמְחֻסָּה" הִיא לְנוּ בַעַת צִרָה. וְאִיתָא בְּמִכְלִתָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַי יוֹחָאֵי [י"ט, ט"ז]: "תורה הוא נותן לעמו, שנאמר: 'ה' עוז לעמו יתן' [תהלים כ"ט, י"א], ואין עוז אלא תורה, שנאמר: עמו עוז ותושיה [איוב י"ב, ט"ז]". ע"כ. ועיין זבחים [קט"ז, א וברש"י].

ובמדרש [שיר השירים רבה א(ג)]: "אמר רבי מאיר, בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה, אמר להם הקב"ה אלעיקי [באומד ובלא בטחונות, כלומר, פקדון בלא משכון] אני נותן לכם את התורה, אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם וכו'. אמרו, הרי בנינו עורבים אותנו. אמר הקב"ה, הא ודאי ערבים טובים, על ידיהם אתננה לכם, הדא הוא דכתיב [תהלים ת, ג]: "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ואין עוז אלא

תורה / אזהרות / סדר מצוות עשה **בציון תמט**

תורה, שנאמר: ה' עוז לעמו יתן". ע"כ. וראה גם במדרש המובא לעיל [עמוד שמ"ג ד"ה מיד]. או יתפרש ש"דת מעוז ומחסה", מוסב על דתו של הקב"ה עצמו, כמו שנאמר: "אלהים לנו מחסה ועוז" [שם מ"ו, ב], "כי היית מעוז לדל, מעוז לאביון בצר לו, מחסה מזרם" וגו' [ישעיה כ"ה, ד].

וְעַל פְּשְׁעֵי יְכֹסֶה. מְגַלָּה

נְסִתָּרִים. מלשון, "ועל כל פשעים תכסה אהבה" [משלי י, י"ב]. "מגלה נסתרים" - הוא הקב"ה שמגלה נסתרות ושאינן ידועות, כמו שנאמר [דניאל ב, כ"ב]: "הוא גִּלָּא עִמְמִיקְתָּא וּמְסִתְרָתָא".

שְׂמוֹנָה וָאַרְבָּעִים. וּמְאֵתִים נְטוּעִים. הן רמ"ח מצוות עשה אשר נטען בתורתנו הקדושה.

כְּמוֹ מְסֻמְרוֹת תְּקוּעִים. כְּמִסְפַּר אֲבָרִים. מלשון הפסוק [קהלת י"ב, י"א]: "כַּמְשֻׁמְרוֹת נְטוּעִים" - שלא ישתנו בשום זמן מהזמנים, כדברי הרמב"ם ז"ל [פירוש המשניות סנהדרין פ"י] בי"ג עיקרי אמונה של התורה הקדושה, שלא תשתנה בשום זמן, חס ושלום, וז"ל: "היסוד התשיעי. הִקְעֵתְקָ. והוא, כי התורה הזאת מועתקת מאת הבורא השם יתברך, לא מזולתו, ועליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע, לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל-פה, שנאמר [דברים י"ג, א]: לא תוֹסֵף עֲלָיו, ולא תִּגְרַע מִמֶּנּוּ". עכ"ל.

וכן כתב בהלכות תשובה [פרק ג הלכה ח]: "שלשה הם הכופרים בתורה וכו', האומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת, וכבר בטלה תורה זו, אף על פי שהיא היתה מעם ה', כגון הנוצרים וההגרים". עכ"ל. וההגרים הם הערבים, כמו שנאמר [תהלים פ"ג, ז]: "אֶהְלִי אָדוּם וַיִּשְׁמַעֲאֵלִים, מוֹאֵב וְהַגְרִים", ופירש הרד"ק: "שאר בני הַגֵּר שהיו מבעל אחר, או מאברהם אם היא קְטוּרָה". עכ"ל. "כמספר איברים" - מצוות העשה הן כמספר רמ"ח איברים שבגוף האדם [מכות כ"ג, ב].

בְּסִינֵי נוֹדְעוּ. וּמְרוֹם נְשֻׁמְעוּ. בהר סיני נשמעו התרי"ג מצוות, ובכללן רמ"ח מצוות עשה עם פרטיהן, ומלמעלה מפי הגבורה "את קולו שמענו מתוך האש" [דברים ה, כ"א].

וַיַּחֲדוּ הַטְּבָעוּ. בְּתוֹךְ עֲשֻׁרֵת דְּבָרִים. יחד נרמזו ונכללו המצוות בתוך עשרת-הדיברות. ונאמר [שמות כ"ד, י"ב]: "וְאַתְּנָה לֶךְ אֶת לוחות האבן, והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם", וכתב רש"י: "כל שש מאות ושלוש עשרה מצוות, בכלל עשרת-הדיברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דיבור ודיבור מצוות התלויות בו". עכ"ל.